

CÁCH MẠNG VÀ GIA ĐÌNH

“Rất quan tâm đến gia đình là đúng, vì nhiều gia đình cộng lại mới thành xã hội, gia đình tốt thì xã hội mới tốt, xã hội tốt thì gia đình càng tốt”

Hồ Chủ tịch

“Lâu nay một số đồng chí chúng ta chưa quan tâm nghiên cứu đầy đủ vấn đề gia đình, nên chưa thấy rõ bản chất của mối quan hệ giữa gia đình và xã hội, chưa thấy rõ vị trí và chức năng của gia đình dưới chế độ xã hội chủ nghĩa. Hình như có đồng chí tưởng rằng đã là người cách mạng thì không nên nói đến gia đình vì nói đến vấn đề gia đình tức là nói đến quyền lợi cá nhân, nói đến chuyện riêng tư, trái với đạo lý tập thể.

Không phải như vậy. Người cách mạng không coi nhẹ gia đình, không phải là “vô gia đình” như luận điệu xuyên tạc cũ rích của bọn chống cộng. Trái lại, một người yêu nước, một người thiết tha với những lý tưởng cao cả của chủ nghĩa xã hội, một chiến sĩ nhiệt thành đấu tranh vì hạnh phúc của nhân dân không thể không quan tâm vấn đề gia đình”.

Lê Duẩn

I- Vấn đề gia đình ở người cách mạng.

Xưa nay văn học thường ngợi ca những hành động anh hùng của những người cách mạng. Đó là những người đã rời bỏ hạnh phúc gia đình, từ giã cha mẹ vợ con để lên đường cứu nước. Phải chăng những người ra đi “không vương thê nhi” ấy đã coi nhẹ gia đình?

Không phải như thế đâu! Những người ấy rất coi trọng gia đình. Chính vì lòng thương cha, nhớ mẹ, yêu quý vợ con, chính vì không muốn cho những người thân yêu nhất của mình sống trong tủ nhục và áp bức, mà những người cách mạng đã lên đường. Họ đã gắn vận mệnh của gia đình vào vận mệnh của nhân dân, của dân tộc. Chính vì thế mà họ căm thù quân giặc và xả thân chiến đấu.

Đúng như đồng chí Lê Duẩn đã nói: “Không có tình thương cha, nhớ mẹ, tình thương yêu con cái thì không thể có tình yêu nhân dân, yêu dân tộc, không thể có lòng căm thù sôi sục đối với quân giặc”¹.

Tình cảm của người cách mạng là sự thống nhất chặt chẽ giữa tình yêu gia đình và tình yêu Tổ quốc. Vì vinh dự và hạnh phúc của gia đình mà phải đấu tranh cho độc lập và tự do của toàn thể dân tộc. Vì sự nghiệp cao cả của Tổ quốc, của chủ nghĩa xã hội mà phải củng cố gia đình, phát huy cao nhất tác dụng của gia đình.

Nếu ai nghĩ rằng mình chỉ biết lo cho sự nghiệp lớn của đất nước, của nhân loại, còn vấn đề gia đình chỉ là một việc tầm thường và nhỏ bé, thì người ấy đã sa vào luận điệu phản tuyên truyền của kẻ địch. Người ấy sẽ không lường được những hậu quả sẽ đến với gia đình, những tác hại sẽ gây cho Tổ quốc và cho chính bản thân họ.

Hàng ngày có người thức khuya, dậy sớm để lo lắng cho công việc của xí nghiệp, của cơ quan, của đoàn thể. Người ấy rất yêu quý những đứa con xinh đẹp của mình. Nhưng xem chúng học tập ra sao? Họ bảo không có thời giờ. Tìm hiểu chúng chơi bời với ai?

¹ Lê Duẩn: *Thanh niên với cách mạng xã hội chủ nghĩa*. Nxb Thanh niên. 1968, tr.190.

Họ bảo không có thời giờ. Hàng ngày chúng đã nghĩ gì, làm gì, có những hoài bão gì? Họ không biết bởi không có thời giờ. Trong khi đó thì thời giờ của các con họ lại cứ ngày đêm gieo rắc vào đầu óc chúng những ý nghĩ lạc hậu, những tình cảm sai lầm, giống như những nọc độc cứ huỷ hoại dần tâm hồn trong trắng của chúng. Thời giờ vẫn cứ dẫn dắt chúng đi và một lúc nào đó người bố, mẹ sẽ giật mình thấy chúng đã thành hư hỏng. Những người bố mẹ không có thời giờ hôm nay, thì sau đây họ lại mất quá nhiều thời giờ để buồn bực về con cái, để tìm những biện pháp đã quá muộn, hòng uốn nắn và sửa chữa...

Còn có người vin vào lý do bận việc để hàng tháng, hàng năm không quan tâm gì tới bố mẹ. Tình cảm của bố mẹ đối với mình là những tình cảm sâu sắc và thiêng liêng nhất. Một người con có đạo đức đáp lại bằng tấm lòng thực sự kính yêu. Tổ quốc còn mong đợi gì được ở lòng trung thành tận tụy ở những con người đã chà đạp lên chính những tình cảm thiêng liêng của bố mẹ, đã hắt hủi chính những người bao năm lao khổ để nuôi dưỡng mình.

Quan hệ đúng đắn giữa vợ chồng cũng gắn liền với quan hệ đúng đắn đối với bạn bè, với Tổ quốc, với nhân dân. Nghèo khổ thì có nhau, giàu sang thì phụ bạc, khi chưa lấy nhau thì rên rỉ bên tai những lời ngọt ngào, lấy nhau rồi thì thô bạo và bạc đãi... Những người ấy làm sao có thể thủy chung được trong tình bạn, tình đồng chí, tình đồng bào.

Thái độ ích kỷ trong gia đình không thể dung hoà với chủ nghĩa tập thể ngoài xã hội. Đạo đức trong gia đình vừa là khởi điểm vừa là biểu hiện của đạo đức ngoài xã hội. Chính vì thế mà người cách mạng trong sự nghiệp cao cả của mình phải rất quan tâm đến gia đình. Đúng như Hồ Chủ tịch đã dạy chúng ta “Rất quan tâm đến gia đình là đúng, vì nhiều gia đình cộng lại mới thành xã hội: gia đình tốt thì xã hội mới tốt, xã hội tốt thì gia đình càng tốt”².

II- Tấm gương của những người cộng sản

Đồng chí Lê Duẩn đã nhấn mạnh trách nhiệm của người cách mạng đối với gia đình: “Người cách mạng không coi nhẹ gia đình.

² Hồ Chủ tịch với vấn đề giải phóng phụ nữ. Nxb Phụ nữ, 1970, tr.33

không phải là “vô gia đình” như luận điệu xuyên tạc cũ rích của bọn chống cộng”³.

Những luận điệu xuyên tạc cũ rích ấy của bọn chống cộng cách đây hơn 100 năm đã bị Mác và Ăng-ghe-nhê kiên quyết bác bỏ. Trong *Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản*, hai ông đã vạch ra tính chất thối nát của gia đình tư sản. Đó là gia đình “dựa trên tư bản, trên lợi nhuận cá nhân”. Chính chế độ tư bản đã xóa bỏ mọi quan hệ tốt đẹp của gia đình. Nó đã biến trẻ em và phụ nữ thành những món hàng mua bán. Nó đã tạo ra nạn mãi dâm trong xã hội và nạn cộng thê trong hôn nhân. Theo Mác và Ăng-ghe-nhê, chỉ có giai cấp vô sản, khi nắm được chính quyền, mới thực tế giải phóng cho phụ nữ và trẻ em, mới xoá bỏ được những độc hại của gia đình tư sản.

Bọn chống cộng đã gọi người cộng sản là “vô gia đình”. Thi hãy cứ vô gia đình như Mác và Lênin, như những người cộng sản chân chính nhất!

Hãy sống như Mác và Lênin trong mối quan hệ đầm ấm thương yêu với bố mẹ, với anh chị em. Hai ông đều lớn lên trong sự săn sóc và giáo dục rất chu đáo của gia đình, từ việc ăn ở, học hành cho đến những cử chỉ nói năng và thái độ cư xử hàng ngày. Hãy đọc những lá thư tâm tình giữa Mác và người cha thân yêu “Ba chúc con sẽ trở thành con người mà đáng lẽ ra ba cũng có thể trở thành được...”, “Ba muốn rằng con sẽ đạt được tất cả những điều mà ba không thể đạt được...”. Ông bố cũng luôn luôn cổ vũ con: “Ba không hề ngờ vực về chỗ con sẽ giữ được đạo đức trong trắng...”, “Đạo đức cao quý nhất của con người là cái nghị lực sẵn sàng hy sinh mình, sẵn sàng gạt về phía sau cái tôi của mình...”, “Ba muốn nói đến những hy sinh đem đến cho cuộc sống cái sức hấp dẫn tuyệt vời và làm cho nó đẹp hơn...”. Những lời giáo huấn cao đẹp ấy đã kèm theo với tấm lòng yêu thương trời bể: “Ngực con yếu.... con hãy nhờ những thầy thuốc giỏi khám xem...”, “Karl ơi, con mạnh khoẻ nhé! Bao giờ cũng phải tận tụy và cởi mở như thế nhé! Con hãy xem ba là người bạn trai thân nhất và mẹ là người

³ Lê Duẩn: *Bài nói tại Đại hội Phụ nữ lần thứ IV*.

bạn gái thân nhất của mình... Hôn con thắm thiết"⁴. Từ trong tình yêu thương ấy của gia đình, Các Mác đã lớn lên, đã học tập rèn luyện, đã trở thành nhà bác học, người chiến sĩ cách mạng, người lãnh tụ của giai cấp công nhân...

Tình cảm rộng lớn của Mác đối với quần chúng lao khổ, đã luôn luôn gắn với những tình cảm sâu sắc và lành mạnh ấy đối với gia đình. Suốt từ nhỏ đến lớn, ông đã luôn luôn yêu quý và săn sóc bố mẹ và thường xuyên trao đổi ý kiến với bố mẹ từ những việc học hành, thi cử, chọn nghề cho đến những quan hệ riêng tư nhất trong tình bạn, tình yêu. Có quan hệ vợ chồng nào tốt đẹp như quan hệ giữa Mác và Gien-ni? Từ ba tập thơ đầu thắm thiết và trong sáng gửi Gien-ni cho đến ngày Gien-ni từ trần, hai người đã sống với nhau cùng một tâm hồn, một chí hướng. Họ gắn bó với nhau, yêu thương, tin cậy lẫn nhau, nêu lên một kiểu mẫu đẹp nhất của tình yêu!

Cũng như Mác, Lênin luôn luôn gắn lòng thương cha, nhớ mẹ với tình cảm sâu sắc đối với giai cấp công nhân, với sự nghiệp giải phóng cho nhân loại. Những lần bị bắt, bị tù đầy, bao giờ hình ảnh người mẹ hiền dịu và dũng cảm cũng làm Người xúc động. Người nhớ đến tiếng đàn dương cầm của mẹ mà Người đã quen nghe từ thuở ấu thơ, cái dáng đi vội vã của mẹ và đôi mắt sâu thẳm đã phải chịu bao nhiêu đau khổ dồn đến trong một lúc. Đó là quãng thời gian mà gia đình Người gặp nhiều biến động nhất, cha chết, anh bị Nga hoàng treo cổ, chị gái bị bỏ tù, Lênin khắc sâu mãi trong tim hình ảnh mẹ với mái tóc bạc trắng ngồi đọc tờ thông báo nói về việc treo cổ con trai. Chính lòng yêu thương của mẹ đã giúp cho Người sức mạnh lao vào cuộc chiến đấu. Và ngược lại, chính lòng yêu thương của Người đã giúp cho mẹ vững vàng chịu đựng mọi gian khổ, động viên các con hoạt động cách mạng.

Ở nước ta, nhưng người dân xã Kim Liên sẽ còn nhớ mãi hình ảnh Bác Hồ đứng xúc động trước căn nhà lá bé nhỏ, nơi Người đã sinh ra và lớn lên. Sau bao năm xa đất nước, đây là lần đầu tiên

⁴ Tuổi trẻ Các Mác. Nxb Thanh niên – 1969.

Người trở lại quê hương. Căn nhà đơn sơ và bình dị ấy đã chứa đựng bao kỷ niệm êm đẹp của thời thơ ấu, đã gợi lên hình ảnh thân thương của người mẹ cần cù, người cha xót xa việc nước... Người đã dừng hồi lâu trước cái giếng ở đầu làng, nơi đây Người đã thường tới múc nước pha trà cho cha. Người đã đi thăm lại những đường xưa ngõ cũ, nơi đây cảnh khổ cực của nhân dân đã từng gợi ở người những băn khoăn suy nghĩ.

Tình cảm gia đình và quê hương đã dẫn Người đến tình cảm rộng lớn đối với cả dân tộc đã giúp Người tìm thấy một gia đình lớn hơn: đó là Tổ quốc Việt Nam và nhân loại đau khổ. Tình cảm ấy đã tăng thêm sức mạnh cho người trong cuộc đấu tranh không mệt mỏi vì hạnh phúc của mọi gia đình.

Người cộng sản rất quan tâm đến con cái mình, đến thế hệ trẻ, những người kế tục sự nghiệp của cha anh, những người chủ tương lai của đất nước. Còn ai bận việc bằng Các Mác, hàng ngày phải lo nghĩ đến những vấn đề to lớn liên quan đến vận mệnh của cả giai cấp loài người! Nhưng Mác không vì thế mà lãng quên trách nhiệm nuôi dạy con cái. Mác vẫn để thời giờ trò chuyện với các con, cùng các con dạo chơi, bàn bạc với các con mọi chuyện lớn nhỏ ngày xưa và ngày nay. Khi các con đã lập gia đình riêng Mác vẫn tiếp tục gần gũi các con, và tiếp tục yêu quý các cháu nhỏ. Nhiều lúc Ăng-ghen đến chơi nhà đã thấy Mác chơi đùa với các cháu, làm nựng cho các cháu cười.

Mác, Lênin, Bác Hồ của chúng ta và tất cả những người cộng sản chân chính đều hết sức quan tâm đến việc nuôi dạy trẻ em, bởi con người là vốn quý nhất, bởi nếp sống gia đình đóng một vai trò cực kỳ quan trọng trong việc rèn luyện những tâm hồn thơ ấu, đem lại cho trẻ em những ý nghĩ, tình cảm và việc làm tốt đẹp nhất. Những người công dân tốt của xã hội thường lớn lên từ những đứa trẻ được nuôi dưỡng trong không khí lành mạnh như thế của gia đình.

III- Lập trường của giai cấp công nhân.

Không phải chỉ chúng ta mới quan tâm đến gia đình. Trong xã hội cũ mọi giai cấp đều quan tâm đến gia đình nhưng mỗi giai cấp đều quan tâm đến gia đình theo kiểu riêng của nó.

Chúng ta không quan tâm đến gia đình theo kiểu phong kiến và tư sản. Xuất phát từ lợi ích cao cả của cách mạng, chúng ta phát huy những truyền thống tốt đẹp của dân tộc và đặt vấn đề gia đình trên lập trường của giai cấp công nhân.

Gia đình trong các xã hội bóc lột lấy lợi ích tư hữu làm cơ sở. Từ đó, đẻ ra nguyên tắc “phu xướng phụ tùy” trong gia đình phong kiến, nguyên tắc “tiền trao cháo múc” trong hôn nhân tư sản, những nguyên tắc tàn nhẫn ấy đã từng đẩy đoạ người đàn bà trong cảnh đau khổ và tủi nhục không sao kể xiết⁵.

Gia đình phong kiến là một đơn vị kinh tế xây dựng trên cơ sở chiếm hữu ruộng đất và phục vụ cho trật tự phong kiến. Nó củng cố mối quan hệ bất bình đẳng giữa cha con, chồng vợ, anh em. Nó phản ánh trật tự bất bình đẳng giữa các tầng lớp trong xã hội phong kiến. Người gia trưởng phong kiến vì lợi ích của giai cấp và lợi ích của bản thân đã hết sức quan tâm tới việc “dạy dỗ” vợ con, gò bó cả gia đình vào khuôn khổ phong kiến.

“Dạy con từ thuở còn thơ” đó là yêu cầu chung của mọi kiểu gia đình. Nhưng “dạy vợ từ thuở bơ vơ mới về”, đó là thái độ khinh miệt phụ nữ của giai cấp phong kiến. “Dạy vợ”, tức là trói buộc người phụ nữ vào trật tự “tam tòng tứ đức”, bắt vợ phải chịu mọi sự áp bức bất công, bắt vợ phải mù quáng “thờ chồng”.

Đạo đức phong kiến đòi hỏi mọi người trong gia đình phải bao che cho nhau, dấu giếm những tội lỗi xấu xa của nhau, cùng nhau tiến hành những thủ đoạn khôn khéo để gia đình mình được giàu có và cao sang hơn gia đình khác.

“Một người làm quan cả họ được nhờ”, gia đình phong kiến vun vén cho nhau, cố mưu đồ những địa vị lớn trong xã hội để từ đó gây thanh thế cho gia đình mình, dòng họ mình. Với phương châm “một giọt máu đào hơn ao nước lã”, giai cấp phong kiến đã lấy dòng họ làm vây cánh, từ đó kèn cựa và lăm lăm xung đột

⁵ Lê Duẩn: *Bài nói tại Đại hội Phụ nữ Việt Nam lần thứ IV*.

với dòng họ khác. Gia đình phong kiến đã xác định một thái độ thân sơ rất nghiêm khắc, luôn luôn đặt lợi ích riêng tư lên trên lợi ích chung, bất chấp mọi lẽ phải: “người ta đánh chú, tôi đánh người ta. Khi chú đánh cha thì tôi đánh chú”.

Chúng ta không quan tâm đến gia đình theo kiểu ích kỷ ấy của giai cấp phong kiến. Chúng ta cũng không xây dựng gia đình theo kiểu tư sản. Thực ra, giai cấp tư sản đã huỷ hoại mọi giá trị tinh thần và đạo đức của xã hội cũ kể cả trong quan hệ gia đình. Đúng như Mác và Ăng-ghe-nh đã viết: “Giai cấp tư sản đã xé toang bức màn tình cảm phủ lên những quan hệ gia đình và biến những quan hệ ấy thành chỉ còn là những quan hệ tiền nong đơn thuần”⁶. Tuy nhiên, giai cấp tư sản vẫn còn phải sống với vợ con nên chúng vẫn phải quan tâm đến gia đình theo kiểu của chúng. Quan tâm đến vợ là quan tâm đến của hồi môn mà người vợ có thể đem về. Trong quan hệ vợ chồng thì đúng như Mác và Ăng-ghe-nh đã nói: “Đối với người tư sản, vợ hẳn chẳng qua chỉ là một công cụ sản xuất”⁷. Quan tâm đến con cái là quan tâm đào tạo những người chủ tư bản, có đủ thủ đoạn và mách khéo để bóc lột và đàn áp công nhân, để kiếm được nhiều lợi nhuận từ bàn tay đầm máu của chúng.

Chúng ta xây dựng một kiểu gia đình khác hẳn. Chúng ta phát huy những truyền thống lâu đời của dân tộc ta. Đó là lòng hiếu thảo của nhân dân ta đối với bố mẹ “Công cha như núi Thái Sơn, nghĩa mẹ như nước trong nguồn chảy ra”. Đó là tình thân chu đáo, săn sóc bố mẹ lúc ốm đau, phụng dưỡng bố mẹ lúc tuổi già. Đó cũng là tình nghĩa vợ chồng một lòng, một dạ, đôi rét có nhau lo chung việc nước, việc nhà. Đó là quan hệ anh em “như thể chân tay”, săn sóc giúp đỡ lẫn nhau cùng tiến bộ trong chiến đấu lao động và học tập.

Truyền thống tốt đẹp đáng nêu nhất của nhân dân ta là đã luôn luôn gắn hạnh phúc gia đình với độc lập dân tộc, đặt lợi ích của Tổ quốc lên trên lợi ích của gia đình. Bởi “nước mất thì nhà tan”,

⁶ Tuyên ngôn Đảng cộng sản. Nxb Sự thật 1958, tr.26.

⁷ Như trên, tr.49.

bao nhiêu thế hệ đã rời bỏ gia đình, lên đường giết giặc. Người phụ nữ Việt Nam suốt mấy ngàn năm lịch sử đã luôn luôn dẹp tình cảm riêng tư, đảm đang mọi việc của gia đình để chồng, con ra đi cứu nước.

Nhân dân ta gắn chặt gia đình với Tổ quốc, coi Độc lập, Tự do là điều kiện đầu tiên của hạnh phúc gia đình. Chính vì thế mà muốn giải phóng cho gia đình trước hết phải giải phóng cho Tổ quốc và có cứu được nước mới cứu được nhà. Người cách mạng từ già bố mẹ, vợ con, lên đường chính là để đấu tranh cho hạnh phúc chân chính của vợ con và lợi ích cao cả của gia đình.

Lập trường của giai cấp công nhân, lý tưởng của người cách mạng là đấu tranh đến cùng để giải phóng cho giai cấp công nhân và nhân dân lao động, là xây dựng tổ quốc xã hội chủ nghĩa tươi đẹp và giàu mạnh. Nhưng gia đình lại là một tế bào của xã hội, tế bào ấy có lành mạnh thì xã hội mới tốt đẹp. Có động viên được sự đóng góp của gia đình mới đẩy nhanh được sự nghiệp xây dựng và bảo vệ đất nước.

Chính trên tinh thần ấy mà đồng chí Lê Duẩn đã nhấn mạnh đạo đức của mỗi người chúng ta đối với nếp sống gia đình: “Một người yêu nước, một người thiết tha với lý tưởng cao cả của chủ nghĩa xã hội, một chiến sĩ nhiệt thành đấu tranh vì hạnh phúc của nhân dân không thể không quan tâm đến vấn đề gia đình”⁸.

⁸ Lê Duẩn: *Bài nói tại Đại hội Phụ nữ lần thứ IV*.